

O predpisačkim i predčitalačkim vještinama djece predškolske dobi

Kocijan, Magdalena

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:846284>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-23**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI
STUDIJ**

MAGDALENA KOCIJAN

**O PREDČITAČKIM I PREDPISAČKIM VJEŠTINAMA
DJECE PREDŠKOLSKE DOBI**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, rujan 2023.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

Magdalena Kocijan

**O PREDČITAČKIM I PREDPISAČKIM VJEŠTINAMA DJECE
PREDŠKOLSKE DOBI**

Mentor rada: izv. prof. dr. sc. Katarina Aladrović Slovaček

Zagreb, rujan 2023.

Sadržaj:

1. UVOD	1
2. PREDČITAČKE VJEŠTINE	2
2.1. Faze u razvoju predčitačkih vještina	3
2.2. Jezično-govorne igre za poticanje vještina predčitanja	4
2.3. Fonemska svjesnost	5
3. PREDPISAČKE VJEŠTINE	6
3.1. Faze razvoja predpisačkih vještina.....	7
3.2. Grafomotoričke vještine	8
3.3. Hvat olovke.....	9
4. VAŽNOST OKRUŽENJA ZA RAZVOJ PREDPISAČKIH I PREDČITAČKIH VJEŠTINA	10
4.1. Uloga roditelja	11
4.2. Uloga odgojitelja.....	12
5. ISTRAŽIVANJE	13
5.1. Cilj istraživanja	13
5.2. Opis uzorka istraživanja.....	13
5.3. Instrument istraživanja.....	13
5.4. Rezultat.....	14
6. ZAKLJUČAK I RASPRAVA	20
7. LITERATURA	23
PRILOZI	26

SAŽETAK

U ovom radu govori se o predvještinama čitanja i pisanja djece predškolske dobi koje su od važnog značaja za kasnije usvajanje vještina čitanja i pisanja. Djeca u ovoj dobi prolaze kroz ključne faze pripreme za učenje čitanja i pisanja. Predvještine čitanja obuhvaćaju sposobnosti kao što su imenovanje slova, raspoznavanje i proizvodnja rime, raščlamba rečenice na riječi, slogovna raščlamba i slogovno stapanje, fonemska raščlamba i fonemsko stapanje riječi, jednom riječju fonološka svjesnost. Predvještine pisanja uključuju sposobnosti kao što su razvoj finih motoričkih vještina, razumijevanje veze između govora i pisanja te sposobnost izražavanja misli kroz crteže i rane oblike slova. U predškolskoj dobi, djeca su prirodno radoznala i otvorena za učenje, što čini ovu fazu ključnom za razvoj temeljnih vještina. Aktivnosti koje potiču razvoj predvještina čitanja i pisanja uključuju čitanje naglas, pripovijedanje priča, povezivanje slova s konkretnim glasom te različite govorno-jezične igre koje potiču fonemsku svjesnost. Roditelji i odgojitelji imaju važnu ulogu u stvaranju poticajnog okruženja koje podržava razvoj ovih vještina. Djeca koja razvijaju snažne predvještine čitanja i pisanja u predškolskoj dobi imaju veće izgleda za uspješno usvajanje formalnih vještina čitanja i pisanja u školi. Stoga je nužno prepoznati važnost rane podrške i aktivnog uključivanja u razvoj ovih predvještina. Kroz strukturirane i kreativne aktivnosti te podršku od strane roditelja i obrazovnih institucija, djeca predškolske dobi mogu s veseljem i samopouzdanjem koračati prema uspješnom svladavanju vještina čitanja i pisanja.

U teorijskom dijelu rada bit će razrađene predpisačke i predčitačke vještine, faze njihovog razvoja, fonemska svjesnost kao i grafomotoričke vještine. Također, važan je utjecaj okoline kao i uloga roditelja i odgojitelja u razvoju ovih predvještina što je isto opisano u teorijskom dijelu rada.

U istraživačkom dijelu prikazano je istraživanje koje je provedeno putem samostalno izrađene liste procjene predvještina čitanja i pisanja. Uzorak se sastoji od 17 djece predškolske dobi koja su pohađala redovni odgojno – obrazovni program. Cilj je bio istražiti koliko djece ima razvijene predvještine čitanja i pisanja i u kojoj mjeri.

Ključne riječi: predčitačke vještine, predpisačke vještine, dijete, poticajno okruženje

SUMMARY

This paper discusses the pre-literacy skills of preschool-aged children, which are of significant importance for their later acquisition of reading and writing skills. Children at this age go through key preparatory phases for learning to read and write. Pre-literacy skills encompass abilities such as letter naming, recognition and production of rhyme, sentence segmentation into words, syllable segmentation and blending, phonemic segmentation, and phonemic blending of words, in short, phonological awareness. Pre-writing skills include the development of fine motor skills, understanding the connection between speech and writing, and the ability to express thoughts through drawings and early forms of letters. In the preschool years, children are naturally curious and open to learning, making this phase crucial for the development of foundational skills. Activities that promote the development of pre-literacy skills include reading aloud, storytelling, connecting letters to specific sounds, and various speech and language games that encourage phonemic awareness. Parents and educators play a vital role in creating a stimulating environment that supports the development of these skills. Children who develop strong pre-literacy skills in preschool are more likely to successfully acquire formal reading and writing skills in school. Therefore, it is essential to recognize the importance of early support and active involvement in the development of these pre-literacy skills. Through structured and creative activities and support from parents and educational institutions, preschool-aged children can confidently and joyfully progress toward mastering reading and writing skills.

The theoretical part of the paper will elaborate on pre-preschool and pre-reading skills, the stages of their development, phonemic awareness, and graphomotor skills. Additionally, the influence of the environment and the role of parents and educators in the development of these pre-literacy skills will be described in the theoretical part of the paper.

The research part presents a study conducted using a self-created assessment checklist of pre-literacy skills in reading and writing. The sample consists of 17 preschool-aged children attending a regular educational program. The aim was to investigate how many children have developed pre-literacy skills in reading and writing and to what extent.

Keywords: pre-reading skills, pre-writing skills, child, stimulating environment

1. UVOD

Uvođenje djece u svijet čitanja i pisanja predstavlja ključan korak i njihovom obrazovnom razvoju. Predčitačke i predpisačke vještine djece predškolske dobi čine temelj na kojem će se graditi njihova buduća pismenost. Ovaj važan proces iziskuje pažnju, podršku i razumijevanje roditelja i odgojitelja, budući da oblikuje osnovu na kojoj će se graditi složene jezične kompetencije.

U predškolskoj dobi, djeca ulaze u zanimljiv svijet jezika i komunikacije. Kroz različite igre, interakcije s okolinom i poticaje, ona postupno razvijaju niz ključnih vještina koje će im omogućiti razumijevanje, čitanje i pisanje. Proces svladavanja predvještina jednako je važan kao i proces formalnog učenja čitanja i pisanja jer postavlja temelje uspješnog svladavanja ovih vještina kasnije.

Predčitačke vještine obuhvaćaju skup sposobnosti i znanja koje djeca razvijaju prije nego što nauče čitati. To su sposobnosti razumijevanja osnovnih jezičnih elemenata, kao što su glasovi i slogovi, prepoznavanje riječi i razumijevanje priče. Ove vještine važne su jer omogućuju djetetu povezivanje glasa s odgovarajućim znakom, stvarajući temelj za buduće čitanje.

S druge strane, predpisačke vještine usmjerene su na sposobnost pisanja. To uključuje grafomotoričke vještine, odnosno sposobnost upravljanja olovkom i izvođenja različitih pokreta potrebnih za pisanje slova i riječi. Također, obuhvaća i fonološku svjesnost, koja je ključna za razumijevanje veze između glasova i slova te sposobnost razlikovanja i analize zvukova u riječima.

U ovom radu istražit će se razni elementi predčitačkih i predpisačkih vještina djece predškolske dobi. Također, kako se ove vještine razvijaju, zašto su ključne za budući uspjeh u čitanju i pisanju te kako roditelji i odgojitelji igraju ključnu ulogu u podršci ovom procesu. Nadalje, razmotrit će se važnost poticajnog okruženja za djecu u razvoju ovih vještina kako bi se njihova radoznalost i interes za jezikom i pismenošću maksimalno iskoristili.

Osvrt na predčitačke i predpisačke vještine u predškolskoj dobi donosi nam bolje razumijevanje ključnih koraka u razvoju dječje pismenosti. S obzirom na važnost ovih vještina za budući obrazovni uspjeh djece, njihovo pravilno razumijevanje i poticanje imaju važnu ulogu u oblikovanju generacija koje uspješni i s lakoćom savladavaju izazove koji se javljaju u procesu obrazovanja.

2. PREDČITAČKE VJEŠTINE

U razdoblju prije škole, počinje proces razvoja pismenosti koji uključuje stjecanje jezičnih vještina, napredovanje u sposobnostima slušanja i izražavanja te stvaranje osnova za razumijevanje osnovnih elemenata čitanja i pisanja. Počeci svjesnosti jezika vidljivi su u vrlo ranoj dobi djeteta, oko 2 i pol i 3 godine jer ono već otkriva temeljno razumijevanje svrhe i važnosti pisanoga jezika (Čudina-Obradović, 2002b). Razumijevanje smisla i posebnosti pisanog jezika naziva se "predčitačkim vještinama". Ove vještine postavljaju temelje za kasnije razvijanje sposobnosti čitanja. Faza u kojoj se razvijaju predčitačke vještine kod djeteta može pružiti jasne naznake o tome hoće li dijete eventualno naići na teškoće u čitanju kada krene u školu. Iz tog razloga, mnogi stručnjaci tvrde da se karakteristične razlike među djecom koja će postati vješti čitači i onima koji bi mogli iskusiti poteškoće u čitanju mogu uočiti već u trećoj godini djetetova života (Čudina-Obradović, 2002b). Ovo rano prepoznavanje može biti od ključnog značaja za pružanje odgovarajuće podrške i intervencija kako bi se olakšao put prema uspješnom pismenom izražavanju.

Autorica Čudina-Obradović (2002b) predčitačke vještine definira kao „svjesnost djeteta o pisanom jeziku“. Brzina progresivnog razvoja svijesti o jeziku i pismenosti u predškolskoj dobi znatno je uvjetovana obiljem i raznolikošću iskustava koja dijete doživljava u svom okruženju. Čudina-Obradović (2002a) kaže kako čitanjem, razgovorom, prepričavanjem, rukovanjem knjigama i dr. omogućujemo djetetu dobru pripremu za učenje čitanja i brzo svladavanje osnovnih tehnika čitanja. Ovi ključni koraci prema pismenosti snažno ovise o raznovrsnim interakcijama i izazovima koji proizlaze iz interakcija s različitim aspektima okoline, uključujući obitelj, vršnjake, odgojno-obrazovne aktivnosti i medijske sadržaje. Pergar i Karadža (2019) govore o istraživanjima koja pokazuju važnu ulogu roditelja u razvoju predčitačkih vještina. Čitanje djetetu naglas, od njegove najranije dobi, utječe na početak razvoja predčitačkih vještina, ali i kognitivni razvoj što je od pomoći kod kasnijih priprema za školu.

Glavne komponente predčitačkih vještina, poput razvijenosti govora, prostorne orijentacije unutar teksta, fonološke osjetljivosti, prepoznavanja slova i glasova te dubokog razumijevanja riječi kao osnovnih građevnih jedinica teksta sa značenjem (Budinski i Lujić, 2018), manifestiraju se kao rezultat bogatstva i raznolikosti izloženosti djeteta jeziku i jezičnim iskustvima. Visinko (2014) navodi što sve obuhvaćaju predčitačke vještine: slušanje, čitanje i pričanje priča zajedno s roditeljima/odgojiteljima kako bi u razgovoru razumjeli i doživjeli pročitano; rukovanje tiskovinama (knjiga, slikovnica, novine i dr.); razumijevanje jezičnih

struktura (riječ, rečenica, tekst); analiza i sinteza; poznavanje slova (uspostavljanje veze između fonema i grafema) te razne aktivnosti nakon čitanja (dramatizacija priče, igranje uloga, crtanje gledanje predstava ili animiranih filmova na temu pročitano).

2.1. Faze u razvoju predčitačkih vještina

Prema Čudina-Obradović (2002b) razvoj predčitačkih vještina obuhvaća četiri faze: funkcija i svrha pisanog jezika, pojmovi o tehničkim i dogovornim karakteristikama pisma, svijest o uporabi glasovne strukture riječi u čitanju i grafo-foničko znanje.

1. Funkcija i svrha pisanog jezika

U dobi od 2 i 3 godine, dijete razvija sposobnost prepoznavanja kada netko čita ili piše, te postaje svjesno da pisanje nosi sa sobom određenu poruku. Dijete počinje shvaćati da čitanje ima svrhu u prenošenju i primanju informacija. Ova rana svijest o pismu manifestira se kao prvo razumijevanje da pisanje ima komunikacijsku svrhu. Pojava ove svijesti ovisi o prilikama koje djetetova okolina pruža za primjećivanje upotrebe pisanih informacija te aktivno sudjelovanje u takvim situacijama.

2. Pojmovi o tehničkim i dogovornim karakteristikama pisma

Između 4. i 5. godine, pojavljuje se sljedeća razvojna faza koja obuhvaća stjecanje osnovnih pojmova o pismu. Dijete razvija svijest o razlikama među slovima, postaje svjesno smjera pisanja s lijeva na desno te odozgo prema dolje. Osim toga, razvija se osnovno razumijevanje interpunkcije te dijete usvaja rječnik koji opisuje pisane znakove i njihove karakteristike, kao što su pojmovi "slovo", "riječ" i "točka". Posebno značajno je pojava svijesti o tome da su riječi u pisanju odvojene vizualne jedinice. U ovoj fazi postupno se razvija svijest o zvukovnoj strukturi riječi, pri čemu dijete shvaća da svaka riječ sastoji od pojedinačnih glasova. Početno osvješćivanje o glasovima isprva se očituje kroz prepoznavanje rime, a kasnije se razvija prepoznavanje prvog glasa unutar riječi.

3. Svijest o uporabi glasovne strukture riječi u čitanju

U dobi od 5 i 6 godina dolazi do značajnog napretka u prepoznavanju zvukovne strukture riječi. Ovo poboljšanje manifestira se u sposobnosti djeteta rastavljanja riječi na pojedinačne glasove, uživanja u rimi i prepoznavanja zvučnih uzoraka poput aliteracije. Ova svijest predstavlja temelj za razvoj čitačkih vještina jer djetetu omogućava raščlaniti tok govora

na apstraktne komponente – foneme, koje će kasnije uskladiti s pisanim simbolima, odnosno slovima.

4. Grafo-foničko znanje

Oko 6. i 7. godine života, s mogućim ranijim početkom kod određene djece, razvija se spoznaja o korespondenciji između fonemskih zvukova i pridruženih pisanih simbola – slova. U toj fazi, spremnost za usvajanje čitanja dostiže svoj vrhunac, a proces usvajanja povezanosti između fonema i grafema unaprjeđuje predčitačku vještinu rastavljanja riječi na fonemske jedinice. Tijekom šeste i sedme godine, djeca postupno razvijaju sposobnost analize fonemskih elemenata unutar riječi, prepoznaju zvučne igre i aliteracije, te su sposobna klasificirati riječi na temelju početnih i završnih glasova. Pristup kvalitetnim pisanim sadržajima i obogaćenom okruženju ima ključnu ulogu u pravilnom razvoju predčitačkih vještina, kao i nastavne metode koje potiču fonološku svijest i primjenu abecednih principa (Čudina-Obradović, 2002b).

2.2. Jezično-govorne igre za poticanje vještina predčitanja

Rane jezične aktivnosti imaju značajan utjecaj na buduća jezična dostignuća; ukoliko dijete nije izloženo govoru i uskraćeno je za podršku odraslih, može se suočiti s izazovima u kasnijem usvajanju vještine čitanja što također ima utjecaja na proces učenja i školski uspjeh (Šego, 2009).

Za stjecanje temeljnih vještina čitanja i pisanja potrebno je daleko više od jednostavnog prepoznavanja glasova u govoru. Iz tog razloga dijete treba razumjeti da su riječi sastavljene od glasova te ih znati prepoznati i analizirati. Za to je važna razvijena fonološka svjesnost, a ona podrazumijeva sposobnost prepoznavanja, izdvajanja i uspoređivanja glasova te analizu i sintezu riječi (Posokhova, 2010).

Stručnjaci u području jezično-govornog razvoja djece upozoravaju kako izravna metoda poučavanja može dovesti do pasivnosti i smanjene socijalne interakcije djeteta. Zbog toga se ističe kako je najbolji pristup učenju u predškolskom razdoblju pretvoriti u igru i zabavu, kako bi se potaknula djetetova aktivna participacija (Šego, 2009). S obzirom na to, s djecom je potrebno provoditi razne kreativne jezično-govorne igre poput:

- „Dugo ili kratko“ – izgovaramo po dvije riječi, a dijete treba odrediti koja je duža, a koja kraća riječ (*npr. nos – nosić*).

- „Smisli riječ“ – potrebno je smisliti riječ koja počinje istim glasom kao i riječ *npr. zmija*.
- „Plješćemo slogove“ – izgovaramo riječi s različitim brojem slogova, a dijete treba glasno ponoviti svaku riječ uz pljeskanje po slogovima (*npr. ma-ma, ta-ta*).
- „Nađi 2“ – djetetu zadajemo 2 glasa, a ono se treba prisjetiti nekih riječi koje sadrže oba glasa u bilo kojoj poziciji (*npr. glasovi a,t; riječi tata, autobus, traktor itd.*)

Ključna svrha igara u ovom kontekstu jest naučiti dijete da istražuje i aktivno upravlja glasovima (Posokhova, 2010).

2.3. Fonemska svjesnost

Jedan od glavnih preduvjeta vještine čitanja je fonemska svjesnost. Prema najjednostavnijoj definiciji ona podrazumijeva uočavanje fonema u riječi i mogućnost provođenja glasovne analize i sinteze (Čudina-Obradović, 2014). Drugim riječima, dijete je sposobno uočiti foneme u riječi pas – /p/ /a/ /s/, a može i zasebno izgovorene foneme /p/ /a/ /s/ spojiti u riječ pas. Isto navode i Ivšac Pavliša i Lenček (2011), fonemska svjesnost kao samo jedan od elemenata fonološke svjesnosti podrazumijeva dijeljenje riječi na glasove (analiza) kao i povezivanje glasova u riječ (sinteza). Obzirom da se u abecednom pismu fonem (glas) zamjenjuje grafemom (slovom), važno je znati uočavati, razdvajati i sastavljati glasove u riječ kako bi se moglo započeti s učenjem čitanja (Čudina-Obradović, 2014).

Uz pojam fonemska svjesnost postoje i pojmovi fonemska osjetljivost, fonološka osjetljivost i fonološka svjesnost. Čudina-Obradović (2014) u ovoj podjeli fonološku osjetljivost definira kao mogućnost djeteta da u govoru nesvjesno barata rečenicama, riječima, slogovima, fonemsku osjetljivost također definira kao sposobnost nesvjesnog prepoznavanja glasova u riječi dok je fonemska svjesnost mogućnost svjesnog prepoznavanja glasova u riječi, njihov položaj i broj. Sardelić, Bonetti i Hrastinski (2007) kažu kako je fonološka svjesnost metalingvističko razumijevanje fonemske strukture jezika, odnosno svjesnost o načinu na koji su rečenice i riječi organizirane zvučno. U literaturi se ovi pojmovi koriste kao istoznačni, ali zbog raznih istraživanja u novije se vrijeme jasno razlikuju. Franc (2015) govori o fonološkoj svjesnosti kao svijesti o rimi i slogovima dok fonemsku svjesnost definira kao uočavanje i

manipuliranje fonemima unutar riječi. Fonološka osjetljivost je zapravo cijeli sustav međusobnih odnosa ovih važnih elemenata kako bi dijete moglo prepoznati strukturu govora.

Shema 1. Međusobni odnos različitih oblika prepoznavanja strukture govora (Čudina-Obradović, 2014)

Fonemska svjesnost predstavlja jedan oblik fonološke osjetljivosti, ključan za čitanje. Ova sposobnost može se razviti čak i prije pete godine, ali kod neke djece rastavljanje i sastavljanje riječi zahtijeva pojačan trud. Postoje i oni koji imaju razvijeno prepoznavanje glasova u riječi, fonemsku osjetljivost, ali je ne osvještavaju što kasnije postaje problem kod pisanja odnosno povezivanja fonema i grafema. Velik broj djece već ima razvijenu fonemsku svjesnost prije nego što krenu u školu. Njezin razvoj obuhvaća razdoblje od druge do sedme godine što podrazumijeva slušnu percepciju od većih prema manjim leksičkim jedinicama (Čudina-Obradović, 2014).

3. PREDPISAČKE VJEŠTINE

Mendeš (2009) navodi kako je pisanje djelatnost koju treba naučiti, Lawrence (2003) pisanje naziva umijećem koje se treba naučiti. Kako bi se razvila neka vještina potrebno je imati određene predvještine. Kada govorimo o vještini pisanja Kuvač (2007) navodi slušnu i vidnu obradu te grafomotoriku. Slušnu obradu dijeli na: slušnu percepciju što opisuje kao

zamjećivanje zvukova, slušno razlikovanje koje je odgovorno za prepoznavanje sličnosti i različitosti među zvukovima i slušno prepoznavanje gdje riječi dobivaju svoje značenje. Kod vidne obrade također postoje tri razine: vidna percepcija očituje se u zamjećivanju slova i riječi, vidno razlikovanje odnosi se na oblik, veličinu i smjer slova i vidno prepoznavanje koje određuje značenje napisanoga.

Kako bi dijete razvilo dobre navike kod pisanja Lawrence (2003) daje korisne upute koje proces usvajanja vještina pisanja čine jednostavnijim.

Važan je položaj tijela djeteta kada sjedi za stolom te dovoljno prostora na samom stolu kako bi sva ponuđena sredstva bila nadohvat ruke (flomasteri, drvene bojice, pastele i dr.). Vrlo je važno držanje same olovke jer kod nepravilnog držanja ubrzo dolazi do zamora ruke. Više je prihvatljivih načina pravilnog držanja olovke, najčešće je to između palca i kažiprsta, a sa srednjim prstom se podržava. Nadalje, osim kakvoće papira i podloge koja ne bi smjela biti skliska, treba voditi računa i o osvjetljenju na papiru.

Pisanje je za mnogu djecu veći izazov od čitanja iako je to samo obrnuti proces. Pisanje uz ovladavanje predčitačkim vještinama (fonološka osjetljivost i poznavanje abecednog načela) zahtijeva i grafomotorne sposobnosti koje podrazumijevaju pamćenje, planiranje i izvođenje pokreta za pisanje određenog slova (Čudina-Obradović, 2002).

3.1. Faze razvoja predpisačkih vještina

Mlađe dijete, prije nego što krene pisati formalno (prema standardnim jezičnim pravilima), ono eksperimentira s različitim načinom pisanja. Ti spontani oblici uključuju šaranje, crtanje, oponašanje formalnog pisanja, stvaranje lažnih slova i posebnih oblika. Dijete se pri pisanju koristi maštovitim pristupima gdje povezuje glasove s odgovarajućim slovima, ali ponekad ih i preskače ili koristi na nekonvencionalan način (Grginić, 2007).

Prema Moomaw i Hieronymus (2008) pisanje se u predškolskoj dobi odvija prema fazama, one imaju predvidiv redoslijed kod sve djece iako tempo razvoja ovisi od djeteta do djeteta.

1. Prva faza je šaranje, a djeci daje mogućnost s eksperimentiranjem vizualnog izgleda pisanja.

2. Druga faza je linijsko/repetitivno crtanje. Na ovom stupnju razvoja šare izgledaju čišće i slične su klasičnom pisanju. Kako su djeca svjesnija stvarnog izgleda pisma, ona nastoje poboljšati vlastiti „rukopis“.

3. U trećoj fazi oblici postaju slični slovima. Može se uočiti kako su slova ispremiješana, a oblici postaju vrlo slični slovima.

4. U četvrtoj fazi stvaraju se veze između slova, riječi i simbola. Ovo je faza u kojoj djeca koriste samo jedno slovo kako bi simbolizirala cijelu riječ. Ovaj način pisanja podsjeća na ranu fazu razvoja govora kada dijete jednim izrazom prenosi cijelu ideju, npr. „Loptu“ umjesto „Želim loptu“.

5. Peta faza je faza vlastitog rukopisa. Veze između glasova i slova su uspostavljene, iako prvo pišu suglasnike s početka riječi, a samoglasnike dodaju kasnije. Moguća su izostavljanja pojedinih glasova ili predstavljanje glasa krivim slovom, ali vidljivo je poznavanje strukture riječi.

6. U šestoj fazi djeca shvaćaju standardni pravopis, odnosno da postoji određen raspored slova pojedine riječi. Već pred kraj predškolskog razdoblja slovo upotrebljavaju kao oznaku za glas. Naposljetku, za svladavanje vještine pisanja važni su okruženje, uzori, ali i materijalni uvjeti.

3.2. Grafomotoričke vještine

Motoričke sposobnosti možemo podijeliti u dvije kategorije: gruba motorike i fina motorika. Gruba motorika obuhvaća pokrete cijeloga tijela (puzanje, hodanje, trčanje, hvatanje), dok je fina motorika odgovorna za pokrete ruku i šaka što je važan uvjet za razvoj grafomotorike – aktivnost pisanja, odnosno držanje olovke i pisanje (Ambrosi-Randić i Glivarec, 2016). „Grafomotorika je motorička aktivnost pisanja“ (Kuvač, 2007; str. 63), a obuhvaća vještine i aktivnosti potrebne za oblikovanje i vođenje pokreta.

Već u drugoj godini života djeca su sposobna držati olovku i šarati. S vremenom njihove šare postaju linije, oblici i uzorci zbog bolje kontrole i koordinacije. U daljnjem razvoju usvajaju vodoravnu orijentaciju, svjesno povezuju fonem i grafem, dok u predškolskoj dobi već samostalno pišu vlastito ime, pravilno drže olovku, imaju dobar pritisak olovke i orijentaciju na papiru. Kako u razvoju govora tako i u razvoju grafomotorike, svladavanje

određenih elemenata uvjetovano je time ima li dijete pristup alatima koji potiču razvoj ove vještine (Kuvač, 2007). Ambrosi-Randić i Glivarec (2016) navode kako je istraživanjima uočena povezanost fine motorike i kognitivnih sposobnosti (pažnja, brzina obrade informacija, radno pamćenje, školske sposobnosti). Čudina-Obradović (2004) navodi vještine koje pripadaju grafomotoričkoj aktivnosti: pamćenje oblika slova, pamćenje veze između fonema i grafema, dosjećanje slike slova i njegove veze s pripadajućim glasom, planiranje pokreta i njegovo izvođenje za pisanje. Ova aktivnost može nam se činiti kao jednostavna, ali obuhvaća razne „podvještine“, te se kod neke djece s polaskom u školu primjećuju grafomotoričke teškoće. Tako Berninger i sur. (1997; prema Čudina-Obradović, 2004) govore o metodama stjecanja grafomotoričkih vještina:

1. Motoričko oponašanje – oponašanje pokreta učitelja/odgojitelja
2. Vizualno uporište – praćenje uputa na papiru, strelicama je označen smjer pisanja
3. Dosjećanje – dijete nakon gledanja pokriva slovo te ga reproducira prema sjećanju
4. Vizualno uporište i dosjećanje – kombiniranje ove dvije metode
5. Kopiranje – kopiranje slova bez motoričkog oponašanja i vizualnog uporišta.

Posokhova (2008) daje primjere aktivnosti i igara kroz koje djeca mogu vježbati finu motoriku, od rane dobi sve do predškole: crtanje, bojanje, oblikovanje (plastelin, tijesto, glina), konstruiranje od papira, trganje papira, vezanje čvorića, gimnastika za prste (nizanje), masaža prstiju, kotrljanje manjih kamenčića.

3.3. Hvat olovke

Grafomotorika i fina motorika usko su povezane, odnosno grafomotorika je jedna od vještina fine motorike, konkretno obuhvaća rukovanje olovkom. Način držanja olovke i usklađen položaj palca i dlana u odnosu na nju, kao i pokret, naziva se hvatom olovke (Filić, Kolundžić, Vidović, 2017). Prema Lawrence (2003) više je načina držanja olovke koji su prihvatljivi. Ono što je važno kod samog držanja olovke je da se ne stvara napetost dlana što dovodi do zamora, a ukazuje na nepravilan хват. Pravilan хват olovke razvija se od treće godine, a ovisi o motoričkoj spretnosti. Više je prihvatljivih načina držanja olovke (Lawrence,

2003), stoga kao pravilan hvat definiramo onaj koji pruža djetetu adekvatnu fleksibilnost i kontrolu tijekom pisanja (Filić, Kolundžić, Vidović, 2017). To su tzv. dinamični troprstni hvat (Selin, 2033; prema Filić, Kolundžić, Vidović, 2017), statični troprstni, statični lateralni i dinamični lateralni (Filić, Kolundžić, Vidović, 2017). Lawrence (2003) naglašava kako je naš način držanja olovke onaj koji smo mi naučili i koji nama odgovara te da djetetu treba dozvoliti da samo otkrije način koji njemu odgovara, npr. držanje olovke između drugog i trećeg prsta možda je djetetu ugodnije od držanja između palca i kažiprsta dok ih treći prst podržava.

4. VAŽNOST OKRUŽENJA ZA RAZVOJ PREDPISAČKIH I PREDČITAČKIH VJEŠTINA

Razna istraživanja pokazuju kako razvoju predpisačkih i predčitačkih vještina u većoj mjeri pridonose okolinski čimbenici nego biološki. Čudina-Obradović (2014) navodi čimbenike kao što su prenatalno razdoblje, materijalna i socijalna okolina u ranome djetinjstvu, kultura čitanja i pisanja okoline, ali i specifične okolnosti kao što su bolest i trauma, Obzirom da je za pravilan razvoj vještina važan međuodnos nasljeđa i okoline, više poticaja trebaju rizična djeca (disleksija, sporiji razvoj govora i čitanja, fonemske svjesnosti). Istražitelji žele utvrditi koji od okolinskih čimbenika poboljšavaju ili otežavaju živčane strukture potrebne za čitanje.

Čudina-Obradović (2014) fokus stavlja na sedam skupina tih utjecaja:

1. Socijalno-ekonomski položaj obitelji
2. Obiteljski stavovi i vrijednosti
3. Poticajnost govorne okoline u obitelji
4. Poticajnost obitelji za razvoj pismenosti
5. Nenamjerno obiteljsko podučavanje pismenosti
6. Namjerno pripremanje za školu
7. Metode podučavanja kroz vrtičke i školske programe.

Iz navedenih skupina utjecaja vidljivo je kako pri razvoju predvještina čitanja i pisanja veliku ulogu imaju roditelji, ali i odgojitelji obzirom da velik dio vremena djeca provedu u ustanovama ranog i predškolskog odgoja.

4.1. Uloga roditelja

Već je spomenuto kako je utjecaj obitelji, odnosno roditelja zapravo najvažniji u razvoju predčitačkih i predpisačkih vještina. Roditelji imaju utjecaj kroz svoje stavove, navike i ponašanje vezano uz čitanje, nenamjerno i namjerno poticanje govornih i čitačkih aktivnosti (Čudina-Obradović, 2014). U predškolskom razdoblju za razvoj predvještina čitanja i pisanja važno je osigurati određene faktore: pružanje dobrih govornih uzora, kvalitetne sadržaje, okruženje poticajno za komunikaciju, ali i trenutke tišine, pažljivo slušanje i pozornost odraslih (Peti-Stanić i Velički, 2008). U obitelji započinje djetetov razvoj govora. Dugo se smatralo kako socijalno-ekonomski položaj obitelji ima najznačajniji utjecaj u stvaranju školskog uspjeha. Što bi značilo da djeca roditelja s nižim stupnjem obrazovanja i nižim materijalnim prihodima nemaju dostupne materijalne resurse koji potiču čitanje i pisanje čime je ugrožen njihov čitački razvoj. Međutim, u takvoj obitelji dijete može imati bogatu govornu interakciju kroz pričanje priča, prepričavanje prošlih događaja, razgovora s članovima obitelji, posuđivanje knjiga i slikovnica, što potiče njegov govorni razvoj. S druge strane, u obiteljima s većim materijalnim prihodima češće nedostaje onaj vremenski resurs zbog velike profesionalne roditeljske zauzetosti te je malo zajedničkog vremena provedeno u poticajnim aktivnostima. Kada govorimo o pozitivnim govornim modelima, mislimo na čistoću, kvalitetu i sve oblike govora koje roditelji primjenjuju u interakciji s djecom (Čudina-Obradović, 2014). Važno je da roditelji aktivno slušaju i sudjeluju u razgovorima s djecom te prate njihovo vodstvo kroz postavljanje pitanja koja ih potiču na razmišljanje. Također, kod djeteta s nepravilnim izgovorom određenih glasova, roditelj treba pravilno izgovoriti pružajući pozitivan primjer i ne tražiti dijete da ponavlja za njime. U svakodnevnim razgovorima, korisno je razgovarati o raznolikim situacijama koje uključuju probleme, akcije i moguća rješenja (Apel i Masterson, 2004). Zajedničkim čitanjem knjiga i razgovorom o pročitanome, roditelji povećavaju izloženost djece riječima, strukturi rečenice i konceptu tiska što ima određenu dobrobit za dijete (Reese i Cox, 1999; prema Han i Neuharth-Pritchett, 2016). Istraživanja su pokazala kako je ovaj način čitanja snažan prediktor za razvoj receptivnog i ekspresivnog vokabulara, prepričavanje i razumijevanje gramatičkog ustrojstva. Ovakav način čitanja roditelja i djece, gdje roditelj postavlja pitanja i komentira sadržaj s djetetom, utječe na vrstu pitanja i komentara koje dijete kasnije upućuje roditelju (Han i Neuharth-Pritchett, 2016). Stoga, nije zadatak roditelja direktno poučavanje jezika, važnije je stvaranje okruženja obogaćenog ljubavlju, povjerenjem i razumijevanjem, gdje će dijete prirodno usvajati

komunikacijske vještine (Apel i Masterson, 2004). Možemo zaključiti kako strpljenje, emocionalna smirenost, zainteresiranost i usmjerenost roditelja na dijete, poticanje samostalnosti i inicijativnosti, predstavljaju karakteristike poticajnog okruženja za razvoj djetetova govora, njegove spoznajne i socijalne kompetencije (Phillips i Lonigan, 2007; prema Čudina-Obradović, 2014).

4.2. Uloga odgojitelja

Predčitačke i predpisačke vještine djeca ostvaruju i u predškolskim ustanovama. Uz brigu o njima kao dopuna roditeljskog odgoja, predškolska ustanova zadovoljava i obrazovne potrebe djece. Plan i program predškolskih ustanova temelje se na spontanim, ali ciljano strukturiranim aktivnostima koje uzimaju u obzir individualne potrebe svakog djeteta. Kroz takav pristup omogućeno je razvijanje raznih vještina djeteta koje bogate njegovo znanje ta ga pripremaju za školu (Kuvač, 2007). Uloga odgojitelja je kreiranje stimulativnog okruženja raznim materijalima i sredstvima koji će motivirati dijete te kroz igru poticati na razvoj predvještina čitanja i pisanja (Budinski i Lujić, 2018). Prema Velički (2009) odgojitelji kontinuirano komuniciraju s djecom kroz različite aktivnosti tijekom svakog trenutka provedenog s njima. Preporučuje da odgojitelji konstantno preispituju svrhu, svoje postupke te vlastiti govor koji koriste prema djeci, kao i govorno-jezične i književno-umjetničke sadržaje kojima su djeca okružena. U procesu komunikacije s djecom, važno je da odgojitelji promišljaju o svim aspektima svog izražavanja, uključujući način izražavanja, ton i boju glasa, ritam i razgovjetnost govora, te isto tako o svojim stavovima, ponašanju i izražavanju. „Odgojitelj koji poznaje odlike dobra govora i odlike primjerene komunikacije u odgajanju djece, znat će za djecu stvoriti ozračje komunikacijske slobode i tolerancije, ozračje uvažavanja različitosti, jednom riječju – ozračje za razvoj pozitivnih odnosa u odgojno-obrazovnoj zajednici“ (Vignjević, 2020, str. 338). Uloga odgojitelja nije samo komunikacijski aspekt, on je i arhitekt koji kreira i uređuje prostor dnevnog boravka za djecu te bira adekvatne materijale i poticaje (Hansen, Kufmann, Walsh, 2006). Moomaw i Hieronymus (2008) govore o „*cjelovitom pristupu jeziku*“ koji obuhvaća razne oblike pisane riječi, no naglašavaju važnost smislenog konteksta, u suprotnom djeca ne mogu uspostaviti vezi između pisanog i govornog jezika. Unutar centra početnog čitanja i pisanja važno je stvoriti prostor za pisanje i čitanje, ujedno se stvara i prostor za slušanje. Kod poticanja djetetovih jezičnih predvještina odgojitelj se treba koristiti znanjem koje dijete već ima te krenuti od poznatoga prema nepoznatome.

Odabirom raznih materijala za poticanje razvoja predvještina čitanja i pisanja podržava dijete u usvajanju novih znanja (Hansen, Kufmann, Walsh, 2006).

5. ISTRAŽIVANJE

5.1. Cilj istraživanja

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati u kojoj mjeri su djeca predškolske dobi ovladala predvještinama čitanja i pisanja.

U skladu s temeljnim ciljem, istraživanje će se usmjeriti na razmatranje sljedećih problema:

1. Ispitati fonološku svjesnost djece predškolske dobi: - raspoznavanje rime
- proizvodnja rime
2. Ispitati fonološku svjesnost djece predškolske dobi: - fonemska raščlamba riječi
- fonemsko stapanje riječi
3. Ispitati fonološko imenovanje: - velika tiskana slova
- mala tiskana slova
4. Pripovijedanje prema slikama

5.2. Opis uzorka istraživanja

Istraživanje je provedeno u svibnju 2023. godine među djecom predškolske dobi. Istraživanjem je obuhvaćeno 17 djece. Svi ispitanici su polaznici redovnog programa DV „Tratinčica“ u Varaždinskim Toplicama.

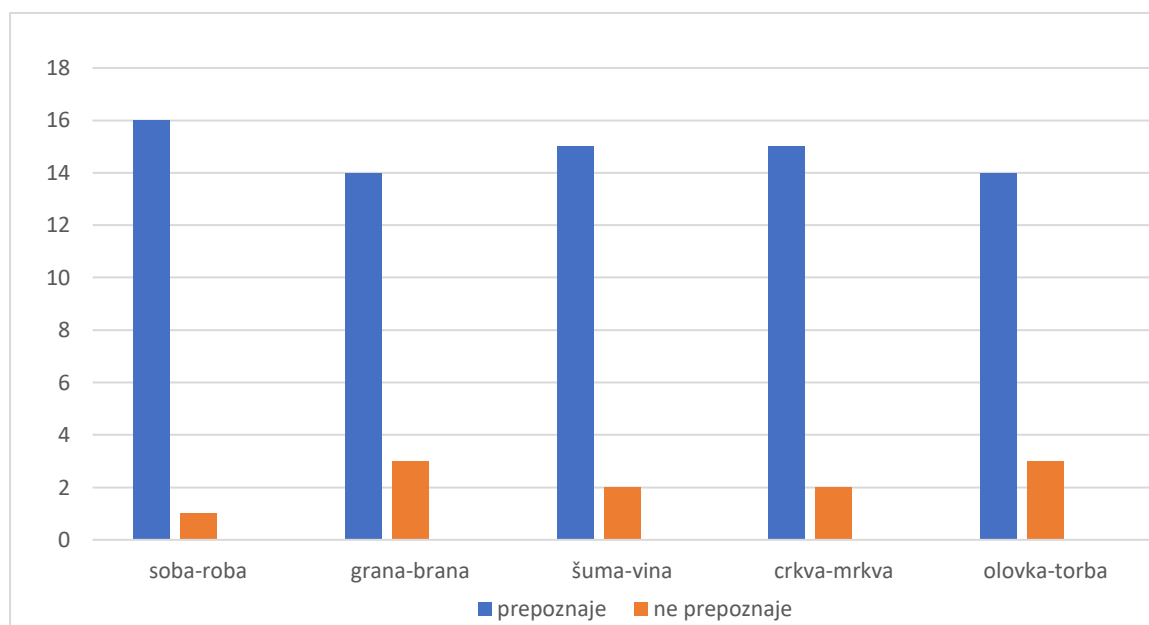
5.3. Instrument istraživanja

Instrument istraživanja bila je samostalno izrađena lista procjene predvještina čitanja i pisanja. Ispitivala se fonološka svjesnost kojom je obuhvaćeno raspoznavanje rime, proizvodnja rime, fonemska raščlamba riječi, fonemsko stapanje riječi, fonemsko imenovanje velikih i malih tiskanih slova te pripovijedanje.

5.4. Rezultat

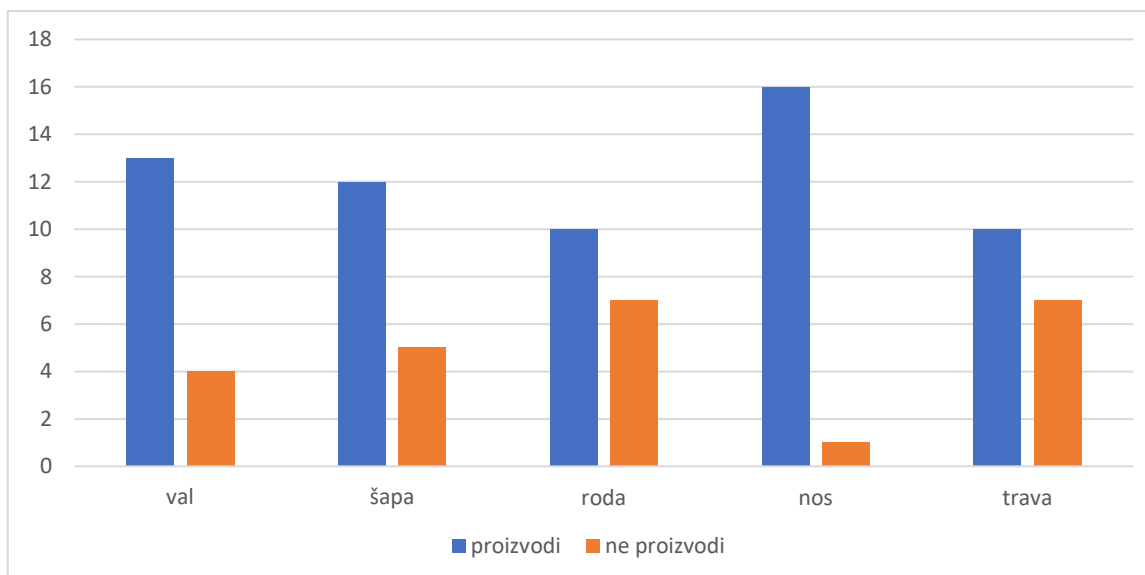
Prvi cilj ovog istraživanja bio je ispitati prepoznavanje i proizvodnju rime. Djeci su ponuđene određene riječi u kojima je trebalo prepoznati rimuju li se ili ne, te proizvesti rimu za ponuđene riječi. Dobiveni rezultati pokazuju kako velika većina djece zna prepoznati rimu, dok manji dio njih još uvijek s time ima problema. Dobiveni rezultati pokazuju kako je njih 16 prepoznalo rimu u riječima „soba – roba“, dok 1 dijete to nije prepoznalo.

Sljedeće riječi u kojima je trebalo prepoznati rimu su „grana – brana“, točan odgovor dalo je 14 djece, dok je netočno odgovorilo 3 djece. Zatim je trebalo prepoznati kako se riječi „šuma – vina“ ne rimuju, što je znalo 15 djece, a njih 2 to nije znalo prepoznati. Rimu u riječima „crkva – mrkva“ prepoznalo je također 15 djece, a 2 djece nije prepoznalo. Kako se riječi „olovka – torba“ ne rimuju, prepoznalo je 14 djece, a njih 3 nije prepoznalo.

Grafikon 1. Prepoznavanje rime

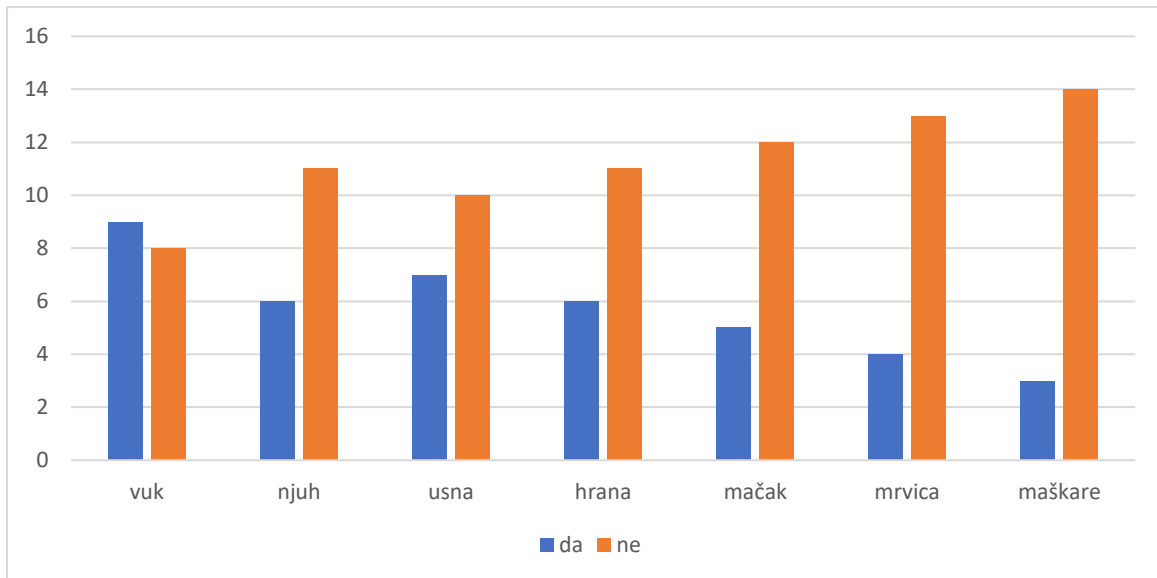
Drugi dio ovog zadatka bio je proizvodnja rime. Rezultati dobiveni istraživanjem pokazuju kako, iako još uvijek većina, manji broj djece zna proizvesti rimu nego je prepoznati. Tako za riječ „val“ rimu proizvodi 13 djece, za riječ „šapa“ 12 djece, riječ „roda“ 10 djece, riječ „nos“ 16 djece, a za riječ „trava“ rimu zna proizvesti 10 djece.

Grafikon 2. Proizvodnja rime

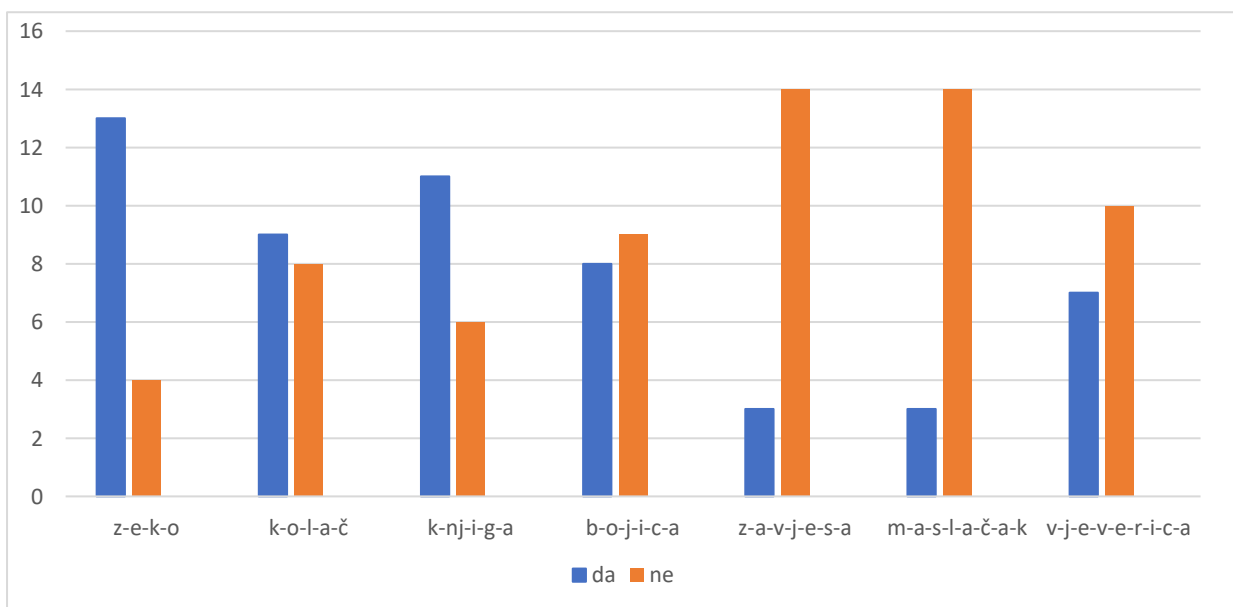
Drugi cilj istraživanja bio je ispitati fonemsku raščlambu i fonemsko stapanje riječi, odnosno analizu i sintezu riječi.

Prvo se ispitivala fonemska raščlamba riječi. Rezultati pokazuju kako 9 djece zna raščlaniti riječ „vuk“ koja se sastoji od tri glasa, ali riječ „njih“ od također tri glasa uspijeva raščlaniti samo 6 djece. Riječ od četiri glasa može raščlaniti 7 djece, dok ostalih 10 to nije znalo. Opet se javlja razlika u raščlambi riječi od pet glasova, riječ „hrana“ raščlanjuje 6 djece, a riječ „mačak“ 5 djece. Riječ „mrvica“ od pet glasova raščlanjuje 4 djece, a riječ „maškare“ samo 3 djece. Iz prikupljenih rezultata vidljivo je kako s rastom broja glasova u riječi manje djece zna raščlaniti glasove.

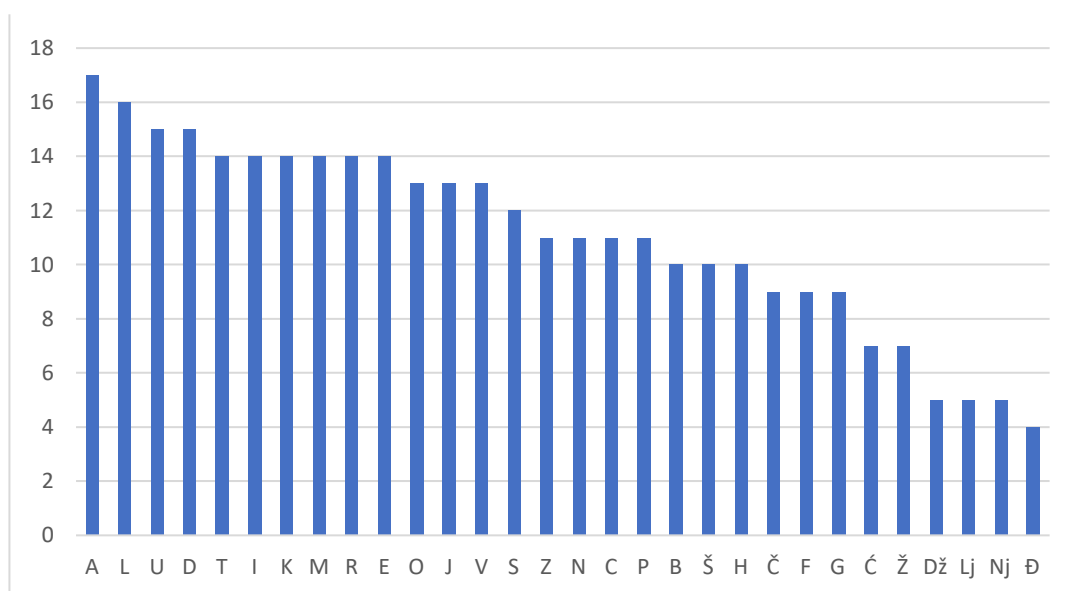
Grafikon 3. Fonemska raščlamba riječi

U istraživanju je ispitivano i fonemsko stapanje riječi, odnosno glasovna sinteza riječi. Vidljivo je kako djeca imaju veću sposobnost fonemskog stapanja od fonemske raščlambe, ali također s rastom broja glasova u riječi opada broj djece koja imaju sposobnost glasovne sinteze. U riječi „zeko“ s četiri glasa 13 djece je prepoznalo traženu riječ, dok je u riječima s pet glasova opet vidljiva razlika. Riječ „kolač“ prepoznaje 9 djece, a riječ „knjiga“ uspjelo je prepoznati 11 djece. Riječi sa sedam i osam glasova prepoznaje samo 3 djece, „zavjesa“ i „maslačak“, dok je riječ „vjeverica“ prepoznalo 7 djece.

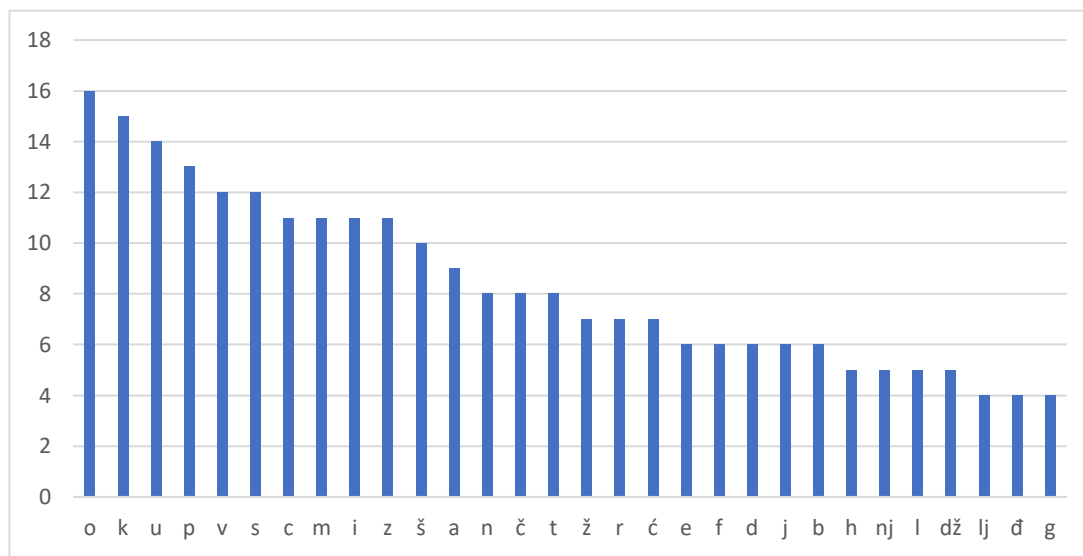
Grafikon 4. Fonemsko stapanje riječi

Treći cilj ovog istraživanja bio je u kojoj mjeri djeca predškolske dobi znaju prepoznati velika i mala tiskana slova. Kod velikih tiskanih slova, najviše djece usvojilo je samoglasnike (A, U, I, E, O), dok su od suglasnika najviše usvojena grafički manje složena slova, odnosno ona koja se češće javljaju u imenima djece. Najmanje su usvojena slova ona grafički složenija te ona koja nemaju čestu pojavnost (Ć, Ž, DŽ, LJ, NJ, Đ).

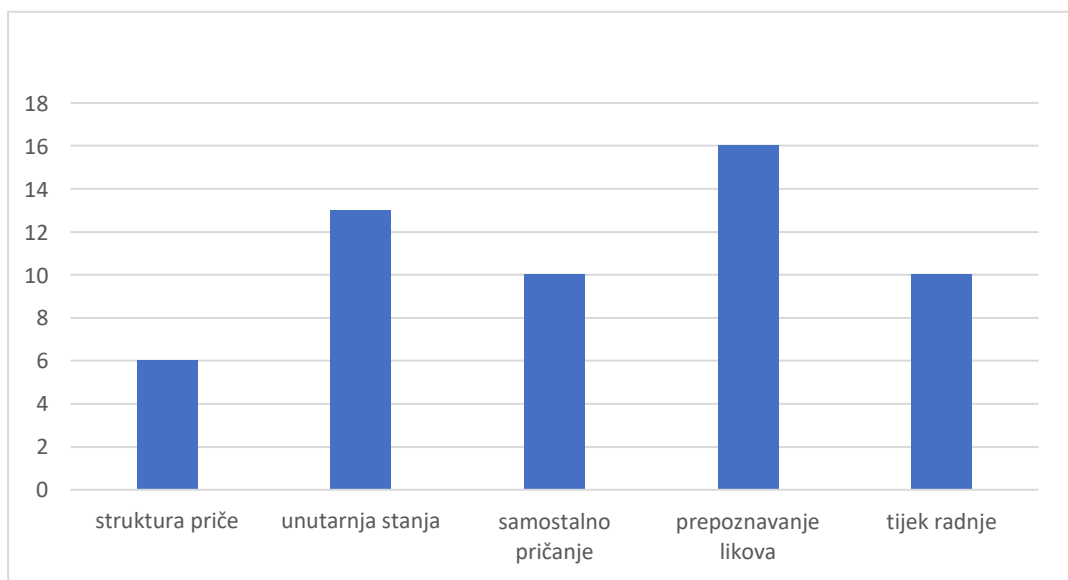
Grafikon 5. Velika tiskana slova

Zatim se ispitivalo u kojoj mjeri su djeca usvojila mala tiskana slova. Iz rezultata je vidljivo kako najusvojenija slova koja su u najvećoj mjeri istovjetna s velikim tiskanim slovima te ona grafički jednostavnija (o, k, u, p, v, s, c, m, i, z). Ponovno je vidljivo kako su najmanje usvojena ona slova koja imaju manju pojavnost u imenima, tisku i dr., ona koja su grafički složenija, ali i ona koju djeca često zamjenjuju s drugim slovima (f, d, j, b, h, nj, l, dž, lj, đ, g).

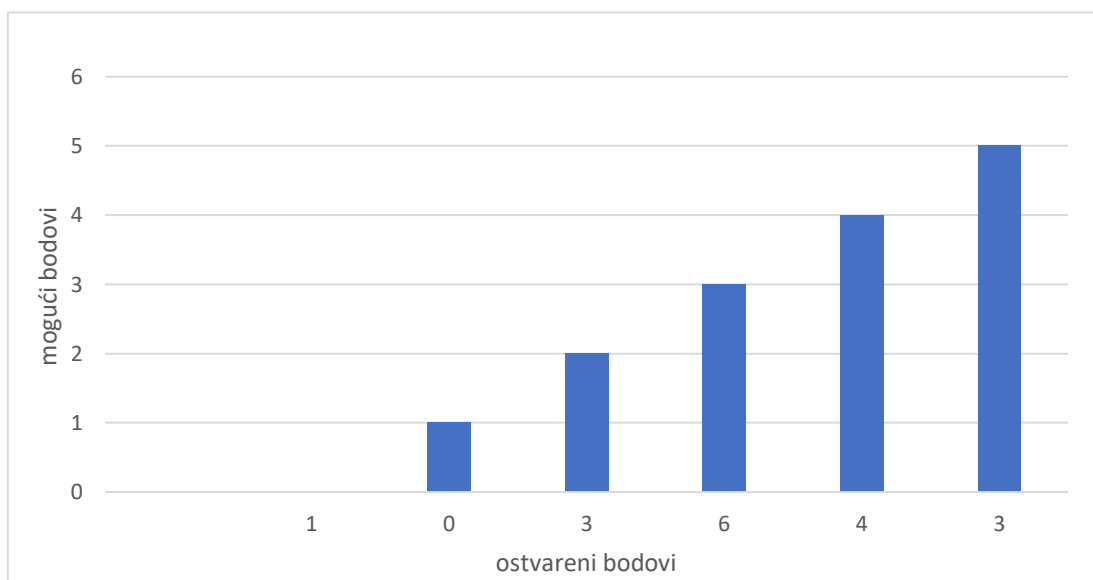
Grafikon 6. Mala tiskana slova

Četvrti cilj ovog istraživanja bio je procijeniti proizvodnju i razumijevanje priče kod djece predškolske dobi. Ispitivala se struktura priče, prepoznavanje/imenovanje svih likova, prepoznavanje njihovih unutarnjih stanja, samostalno pričanje prema slikama te tijek radnje. Za svaku od ovih sastavnica dijete je dobilo po jedan bod. Grafikonom 7. prikazano je koliko je djece uspjelo savladati određene elemente. Iz rezultata je vidljivo kako samo šestero djece prati strukturu priče, spominje mjesto i vrijeme. Većina djece, njih 13, prepoznaje unutarnja stanja (emocije) lika (dječaka). Više od polovice djece, njih 10 samostalno priča prema slikama bez pomoći ispitivača, dok su ostalima potrebna poticajna pitanja. Njih 16 prepoznaje likove u priči, dječak i pas, dok ih samo jedno dijete ne uspijeva imenovati. Zadnji element bodovanja bio je tijek radnje, što je uspješno odradilo 10 djece, dok su ostali izostavljali pojedine slike iz priče.

Grafikon 7. Pripovijedanje

Na grafikonu 8. prikazan je raspon bodova koji su djeca postigla, prikazujući koliko djece je ostvarilo najmanje moguće bodova, a koliko ih je ostvarilo najviše moguće bodova. Ovaj grafikon pruža uvid u prepoznavanje razlika među djecom u pogledu njihovih postignuća u ispitivanju.

Grafikon 8. Ostvareni bodovi

6. ZAKLJUČAK I RASPRAVA

Važnost razvoja predčitačkih i predpisačkih vještina kod djece predškolske dobi ne može se dovoljno naglasiti. Ove vještine predstavljaju ključne korake prema uspješnom obrazovanju i budućem životu djece. Razumijevanje veze između glasova i slova, fonološka svjesnost te sposobnost prepoznavanja riječi i slova su važne komponente pismenosti koje omogućuju djeci da razviju vještine čitanja i pisanja. Roditelji i odgojitelji imaju ključnu ulogu u podržavanju ovog procesa. Njihova podrška, poticajno okruženje i interakcija s djecom ključni su u razvoju ovih vještina. Kroz igru, čitanje priča naglas, razgovore i druge aktivnosti, djeca se pripremaju za formalno obrazovanje.

Također, važno je napomenuti da svako dijete ima svoj tempo i individualne potrebe. Pristup razvoju predčitačkih i predpisačkih vještina treba biti prilagođen svakom djetetu kako bi se osiguralo najbolje moguće iskustvo. U konačnici, ulaganje truda i pažnje u razvoj ovih vještina nije samo investicija u buduće obrazovanje djece, već i u njihovu sposobnost kreativnog izražavanja, komunikacije te kritičkog razmišljanja.

Rezultati istraživanja provedenog s djecom predškolske dobi ukazuju na važnost daljnjeg poticanja fonološke svjesnosti kod neke djece kako bi se osigurao čvrst temelj za buduće učenje čitanja i pisanja. Ovo istraživanje obuhvatilo je uzorak od 17 ispitane djece.

Rezultati pokazuju da većina djece pokazuje razvijenu sposobnost raspoznavanja rime između određenih riječi. Kroz testiranje od pet parova riječi, pri čemu su se tri para riječi rimovala, dok druga dva nisu, djeca su ponudila značajan broj točnih odgovora pri čemu je većina djece uspješno prepoznala sve ponuđene rime, što sugerira da su razvili osjetljivost na zvukovne obrasce riječi i sposobnost raspoznavanja njihove sličnosti. Važno je napomenuti kako su i ona djeca koja su imala nešto manje točnih odgovora pokazala razumijevanje osnovnih aspekata rimovanja.

Istraživanje je također obuhvatilo zadatak u kojem su djeca trebala proizvesti rimu za prethodno zadanu riječ. Ovaj zadatak ima svoje posebne izazove, jer zahtijeva kreativno razmišljanje i primjenu fonološke svjesnosti u stvaranju novih riječi koje se rimuju s ponuđenom. Iako većina djece uspješno prepoznaje rime između ponuđenih riječi, manje ih je bilo u mogućnosti proizvesti rimu. Ovo ukazuje na razlike u razini sposobnosti između razumijevanja i stvaranja rimovanja. Prepoznavanje rime može biti prvi korak u razvoju fonološke svjesnosti, dok stvaranje rime zahtijeva dodatnu razinu razmišljanja i kreativnosti.

Fonemska raščlamba riječi važna je vještina koja se razvija tijekom procesa razumijevanja jezične strukture te je bila obuhvaćena ovim istraživanjem. Zahtijeva sposobnost analize riječi na manje zvučne jedinice, odnosno foneme. Rezultati ovog zadatka pokazuju kako većina djece nije bila uspješna u fonemskoj raščlambi riječi. Osmero djece nije uspjelo napraviti fonemsku analizu niti jedne ponuđene riječi, a samo troje djece uspjelo je to učiniti za sve ponuđene riječi. Šestero djece je uspjelo za neke riječi. Ovi rezultati ukazuju na izazove s kojima se suočavaju djeca u razvoju fonemske svjesnosti te je važno istaknuti kako se razina razvoja ove vještine može značajno razlikovati među djecom iste dobi. To sugerira na važnost podrške i poticanja razvoja fonemske svjesnosti u predškolskom obrazovanju.

Fonemska sinteza, sposobnost spajanja glasova u riječ, pokazala se nešto lakšom za djecu u istraživanju nego fonemska raščlamba riječi. ponuđene riječi bile su različite duljine i trebalo ih je sastaviti koristeći pojedinačne glasove. Rezultati ovog zadatka ukazuju na varijacije u uspješnosti djece u fonemskoj sintezi. Četvero djece uspješno je riješilo sve zadatke fonemske sinteze, dok troje djece nije uspjelo dati niti jedan točan odgovor. Desetero djece dalo je barem jedan točan odgovor.

Ispitivanje fonološkog imenovanja, uključujući velika i mala tiskana slova, pružilo je uvid u sposobnosti djece prepoznavanja i imenovanja slova. Rezultati pokazuju kako nisu sva djeca bila jednako uspješna. U imenovanju velikih tiskanih slova najuspješniji su bili u prepoznavanju samoglasnika i slova koja se često pojavljuju u njihovim imenima ili svakodnevnoj upotrebi. To ukazuje na to da djeca često usvajaju slova s kojima su upoznata kroz svoje iskustvo. Međutim, rezultati također pokazuju da su grafički složenija slova bila manje usvojena. Zanimljivo je da je troje djece znalo imenovati sva slova, njih šestero imenovalo je više od dvadeset slova, a njih osmero imenovalo je od 3 do 18 slova. Kod imenovanja malih tiskanih slova bili nešto manje uspješni. Samo dvoje djece znalo je imenovati sva slova, dok su ostali bili više ili manje uspješni u tome. Najuspješniji su bili u imenovanju slova koja su najviše slična velikim tiskanim slovima, a najmanje uspješni u imenovanju grafički složenijih slova.

Igra je izuzetno važan dio djetinjstva i razvoja djece. Kroz igru, ne samo da se zabavljaju, već i uče i razvijaju različite vještine, stoga igra može imati pozitivan utjecaj na različite aspekte jezičnog razvoja djece predškolske dobi. Kroz razne igre slušne pažnje, igre za poboljšanje izgovora, proširenje vokabulara, pravilno oblikovanje rečenica i razumijevanje sadržaja razvijaju svoje jezične vještine, ali i pozitivan stav prema učenju.

Iz dobivenih rezultata ovog istraživanja možemo primijetiti kako je poticanje govorno-jezičnog razvoja djece vrlo važno. Roditelji i odgojitelji imaju važnu ulogu u poticanju jezičnog

razvoja djece. Jezični razvoj u ranoj dobi temelj je za kasnije uspješno svladavanje vještina čitanja i pisanja. Važno je također napomenuti kako svako dijete ima svoj ritam razvoja. Stoga je potrebno prilagoditi aktivnosti potrebama i interesima djeteta. Kroz podršku i poticanje, roditelji i odgojitelji mogu stvoriti poticajno okruženje u kojem će djeca razvijati svoje jezične vještine s ljubavlju prema jeziku i učenju.

7. LITERATURA

1. Apel, K., Masterson, J. J. (2004). Jezik i govor od rođenja do 6. godine. Lekenik: Ostvarenje.
2. Budinski, V. i Lujić, I. (2018). Mišljenje odgojitelja o metodičkim postupcima za razvoj predvještina čitanja i pisanja . Croatian Journal of Education, 20 (Sp.Ed.2), 131-170. <https://doi.org/10.15516/cje.v20i0.3119>
3. Čudina-Obradović, M. (2002a). Čitanje prije škole. Zagreb: Školska knjiga.
4. Čudina-Obradović, M. (2002b). Igrom do čitanja. Zagreb: Školska knjiga.
5. Čudina-Obradović, M. (2004). Kad kraljevna piše kraljeviću. Zagreb : Udruga Korak po korak.
6. Čudina-Obradović, M. (2014). Psihologija čitanja: Od motivacije do razumijevanja priručnik. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
7. Filić, M., Kolundžić, Z. i Vidović, I. (2017). Jezične i govorne sposobnosti, predvještine čitanja, pisanja i matematike školskih obveznika 2017./2018. u Požeško-slavonskoj županiji. Logopedija, 7 (2), 49-55. <https://doi.org/10.31299/log.7.2.2>
8. Grginič, M. (2007). Što petogodišnjaci znaju o pismenosti. Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja, 53(17), 7-27
9. Han, J. i Neuharth-Pritchett, S. (2016). Meaning-Related and Print-Related Interactions Between Preschoolers and Parents During Shared Book Reading and Their Associations With Emergent Literacy Skills. Journal of Research in Childhood Education, 29(4), 528-550.
10. Hansen, K.A., Kufmann, R.K., Walsh, K.B. (2006). Kurikulum za vrtiće: razvojno-primjereni program za djecu od 3 do 6 godina. Zagreb: Pučko otvoreno učilište: Korak po korak.
11. Ivšac Pavliša, J. i Lenček, M. (2011). Fonološke vještine i fonološko pamćenje: neke razlike između djece urednoga jezičnoga razvoja, djece s perinatalnim oštećenjem mozga i djece s posebnim jezičnim teškoćama kao temeljni prediktor čitanja. Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja, 47 (1), 1-16. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/63438>
12. Kuvač, J. (2007). Uloga vrtića u razvoju jezičnih sposobnosti i predvještina. In L. Cvikić (Ed.), Drugi jezik hrvatski (pp. 60-63). Zagreb: Profil.

13. Kuvač, J. i Palmović, M. (2007). Metodologija istraživanja dječjega jezika Jastrebarsko: Naklada «Slap».
14. Lawrence, L. (2003). Montessori čitanje i pisanje : kako pomoći djetetu da nauči čitati i pisati : priručnik za roditelje i odgajatelje za djecu od 3 do 7 godina. Zagreb: HENA COM
15. Mendeš, B. (2009). Početna nastava čitanja i pisanja – temelj nastave hrvatskoga jezika. Magistra Iadertina, 4 (1), 115-129. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/50939>
16. Moomaw , S. i Hieronymus, B. (2008). Igre čitanja i pisanja. Buševac : Ostvarenje d.o.o.
17. Nikčević-Milković, A. (2016). Psihologija pisanja-određenje područja, motivacija, samoregulacija, poučavanje, metode istraživanja, esejsko ispitivanje. Napredak: časopis za pedagogijsku teoriju i praksu, Vol. 157 No. 1-2, 129-144 Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/177227>
18. Pavličević-Franić, D. (2018). Utjecaj jezičnih djelatnosti slušanja i govorenja na razvoj komunikacijske kompetencije u procesu ovladavanja hrvatskim jezikom. Croatian Journal of Education : Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje, Vol. 20 No. Sp.Ed.2, 287-308 Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/214280>
19. Pergar M. i Karadža S. (2019). Važnost čitanja u predškolsko doba. U A. Višnjic-Jevtić (ur.), „Zajedno rastemo-kompetencije djeteta za cjeloživotno učenje“. Zagreb;Čakovec: Učiteljski fakultet u Zagrebu, Dječji vrtić „Cvrčak“ Čakovec Dostupno na: https://www.researchgate.net/profile/Adrijana_Visnjic_Jevtic/publication/334204794_ZAJEDNO_RASTEMO_KOMPETENCIJE_DJETETA_ZA_CJELOZIVOTNO_UCENJE_Zbornik_radova/links/5d1cf9cb299bf1547c9555c8/ZAJEDNO-RASTEMO-KOMPETENCIJEDJETETA-ZA-CJELOZIVOTNO-UCENJE-Zbornik_radova.pdf#page=104
20. Peti-Stantić, A., Velički, V. (2008). Jezične igre za velike i male. Zagreb: Alfa.
21. Posokhova I. (2010). 200 logopedskih igara. Velika Gorica: Planet Zoe
22. Posokhova, I. (2008). Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece. Zagreb: Ostvarenje.
23. Sardelić, S., Bonetti, A. i Hrastinski, I. (2007). Fonološka svjesnost u djece koja mucaju. Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja, 43 (1), 99-105. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/22103>

24. Šego, J. (2009). Utjecaj okoline na govorno-komunikacijsku kompetenciju djece; jezične igre kao poticaj dječjem govornom razvoju. *Govor*, 26 (2), 119-149. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/165964>
25. Velički, V. (2009). Poticanje govora u kontekstu zadovoljenja dječjih potreba u suvremenom dječjem vrtiću. *Metodika*, 10 (18), 80-91. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/40817>
26. Vignjević, J. (2020). Upute za dobar govor u odgajanju i obrazovanju - Nadahnute Kvintilijanovim i Marulićevim mislima. *Nova prisutnost*, XVIII (2), 325-338. <https://doi.org/10.31192/np.18.2.7>
27. Visinko, K. (2014). Čitanje : poučavanje i učenje, Zagreb: Školska knjiga.

PRILOZI

Prilog 1: Slikopriča *Izgubljeni ključ*

IZJAVA

o izvornosti diplomskog rada

Ja, Magdalena Kocijan, izjavljujem da je ovaj diplomski rad na temu

O predčitačkim i predpisačkim vještinama djece predškolske dobi

izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)